

Розвиток системи клубної освіти в Україні в кінці XX – на початку XXI ст.

У статті проаналізовано сучасні проблеми системи клубної освіти у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації. Звернена увага на першочергові завдання, які стоять перед клубними закладами для підвищення престижу клубної роботи. Вказано на негативні тенденції в роботі закладів культури клубного типу, зокрема на різке скорочення їх мережі за останні десятиліття. Досліджена діяльність закладів культури нового типу, які з'явилися після здобуття Україною незалежності. Розглянуті основні вимоги до осіб, які працюють у сфері культури. Здійснено порівняння особливостей діяльності закладів культури радянського і пострадянського періодів. Доведена важливість процесів, що сприяють відродженню українських традицій, звичаїв для роботи майбутніх працівників закладів культури клубного типу.

Ключові слова: клуб, клубна освіта, культурно-освітня робота, національно-культурне відродження, училища і коледжі культури та мистецтв.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Значні зміни у політичному, економічному, духовно-культурному житті українського суспільства, які відбулись наприкінці XX – початку XXI ст., обумовили появу нових культурологічних парадигм клубної діяльності. Адже крім традиційних клубів і будинків культури з'явилися центри народної творчості, центри дозвілля, спортивно-розважальні комплекси, клубні об'єднання, сімейні, дитячі, молодіжні клуби, клуби-музеї, клуби-бібліотеки, нічні клуби, казино. Активне реформування структури закладів клубного типу вимагає докорінного удосконалення системи підготовки клубних фахівців у профільних навчальних закладах I-II рівнів акредитації, що діють майже у всіх областях України. Демократизація суспільно-політичного життя вивільнила заклади культури від ідеологічного та адміністративного тиску, сприяла включенню їх у процеси формування національної свідомості та державотворчі процеси: відродження національно-культурних традицій, мови, зміцнення національної злагоди, розвиток міжнародних культурних зв'язків тощо. Крім того, нові суспільні умови ринкової економіки теж поставили підвищені вимоги до професіоналізму клубних працівників. Відповідно докорінно змінилися вимоги до системи клубної освіти, яка має спрямовуватися на підготовку молодих спеціалістів, з однієї сторони, до практичної реалізації нових національно-культурних і рекреаційно-дозвіллевих завдань, а з іншої – до самостійної конкурентноспроможної фінансово-господарської, творчо-комерційної діяльності, менеджменту, маркетингу.

Проте, як показує практика, система клубної освіти сьогодні не відповідає трансформаційним процесам, що відбуваються в клубній галузі.

Аналіз досліджень і публікацій... Питання кадрової політики у клубній галузі в клубознавчих дослідженнях обумовлюються вирішенням сучасних завдань функціонування навчальних закладів культури I-II рівнів акредитації. Зокрема, осмисленню сучасного стану, існуючих проблем і перспектив розвитку клубної освіти, які вимагають вирішення, приділяють увагу і практики, і науковці. У своїх дослідженнях вони звертають увагу на новітні процеси у діяльності закладів культури клубного типу, наповнення новим національним змістом їх соціальних функцій: культуротворчої, розвивальної, інформаційно-просвітницької, нормативної, комунікативної, перетворюючої, рекреативно-ігрової. [6, с.78-84]. Соціально-культурна діяльність клубів України (кін. XX – поч. XXI ст.), у тому числі проблеми їх кадрового забезпечення досліджуються у дисертації Л.О.Поліщук [6].

Культурні процеси в Україні 90-х рр. XX ст. на прикладі державних закладів культури, основні етапи розвитку культурного життя в період соціально-економічних перетворень, їх вплив на фінансову політику та кадрове забезпечення закладів культури аналізуються у праці Н.А.Кулик. [4]. У роботі Л.О.Троєльницької досліджено соціально-педагогічні умови удосконалення підготовки і всебічно обґрунтовано необхідність подальшого удосконалення системи підготовки керівних кадрів органів державного управління в галузі культури і мистецтв [13]. Проблеми удосконалення системи клубної освіти в контексті педагогічної культури клубних працівників розглядали О.Скнар [10], Є.Чмихало [15].

Питання навчально-виховної роботи у профільних навчальних закладах культури і мистецтв висвітлюються на їх офіційних сайтах в мережі Інтернет, публікаціях педагогів, довідникових та рекламних виданнях, звітній документації. Але ґрунтовних наукових праць щодо розвитку системи

клубної освіти в училищах і коледжах культури та мистецтв поки ще не існує, де б означені проблеми знайшли системний науковий аналіз.

Формування цілей статті... Метою статті є дослідити розвиток системи освіти майбутніх клубних працівників та діяльність закладів культури нового типу.

Виклад основного матеріалу... Сучасні процеси українського державотворення обумовлюють необхідність включення системи клубної освіти у вирішення найголовнішої проблеми – національно-культурне відродження. Формування нації – процес політичний, духовний, інтелектуальний, світоглядний. Тому система клубної освіти має бути спрямована на вирішення основоположних завдань діяльності клубних закладів у процесах національного відродження України, зокрема:

1.Зміцнення національно-культурної ідентичності, ментальності народу на основі збереження і відродження національних традицій, звичаїв, свят, обрядів;

2.Відродження історичної пам'яті народу щодо минулих подій національної історії та відновлення заборонених раніше та призабутих імен видатних діячів українського народу, насамперед борців за свободу й незалежність України;

3. Утвердження української мови;

4.Формування патріотизму та відданості ідеалам української державності, збереження територіальної цілісності держави, зміцнення міжнаціональних та міжконфесійних стосунків.

5.Протистояння і подолання українофобства, негативних космополітичних впливів зарубіжної мас-культури, спрямованої на деморалізацію української спільноти, особливо підростаючого покоління.

Основною ланкою, що об'єднує усі складові системи клубної освіти у процесах національного відродження (націєтворення), є формування і утвердження національної свідомості викладачів та студентів. Це дає підстави стверджувати, що система клубної освіти є, по-перше, важливою складовою розвитку культури і, по-друге, засобом формування національної свідомості, що підносить її значення в умовах національно-культурного відродження України.

У ХХ ст. багато уваги приділялося підготовці кадрів для культурно-освітніх закладів. Спеціалістів готували Харківський державний інститут культури з філіалом у Києві та культурно-освітні училища у кожній області. Разом вони щороку випускали близько 4 тис фахівців із вищою та середньою освітою. В той же час велася велика робота по підвищенню кваліфікації працівників культурно-освітніх закладів на курсах, семінарах, шляхом залучення їх до навчання без відриву від виробництва у вузах і технікумах [1, с.217].

З метою забезпечення клубних закладів керівниками колективів художньої самодіяльності у Хмельницькому і Вінницькому ОБНТ з кінця 1960-х до середини 1990-х рр. діяли госпрозрахункові 10-місячні курси баяністів, хореографів, художників-оформлювачів, хормейстерів-баяністів, керівників духових оркестрів, які навчалися за рахунок колгоспів, а окремі – за власний рахунок. Підготовка керівників музичних гуртків на трьох- та шестимісячних курсах здійснювалась при окремих районних музичних школах (наприклад, у Кам'янці-Подільському, Шепетівці, Волочиську).

У відповідності до вимог часу у ці ж роки при обласних управліннях культури працювали обласні 2-місячні курси підвищення кваліфікації клубних, бібліотечних, музейних культурно-освітніх працівників, педагогічних кадрів музичних і художніх шкіл. У 2006-2011 рр. курси з різним терміном навчання активно діяли при Вінницькому факультеті ДАКККіМ, де щорічно підвищували кваліфікацію майже 600 працівників клубів, бібліотек, музеїв, викладачів спеціалізованих мистецьких навчальних закладів [2].

У грудні 2011 р. на базі Вінницького факультету Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв створено Вінницький обласний навчально-методичний центр галузі культури, мистецтв та зі штатною чисельністю 29,5 одиниць. Центр є навчально-методичним закладом післядипломної освіти, що забезпечує безперервну післядипломну освіту керівників та спеціалістів закладів культури, мистецтв та туризму Вінницької області. У Центрі проходять підвищення кваліфікації директори РБК, СБК, МБК, ЦБС, дирекції кіновідеомережі, викладачі мистецьких шкіл та училищ, бібліотечні, клубні, музейні спеціалісти різних рівнів і кваліфікаційних категорій, керівники «народних» та «зразкових» аматорських художніх колективів, бухгалтери міськрайвідділів культури та кіновідеомережі. Навчання проводиться за трьома програмними напрямками: а) за професійною програмою підвищення кваліфікації освітнього напрямку; за програмами тематичних короткотермінових семінарів; б) за програмами стажування; в) за індивідуальними планами.

До навчально-тематичних планів усіх категорій слухачів включаються лекції з фахового напрямку, права, економіки, тренінги з психології, маркетингу, менеджменту, педагогіки, комп'ютерної грамотності та ін. Викладацький склад Центру працює на умовах погодинної оплати і

формується з числа кращих науково-педагогічних кадрів, провідних спеціалістів обласного управління культури і туризму, закладів культури і мистецтв, управлінь облдержадміністрації та обласної ради, фахівців обласних методичних центрів закладів культури та мистецтв [8].

Відбувається скорочення мережі клубів, поширюються незадовільні умови праці та її оплати працівникам. За роки незалежності в Україні мережа клубних закладів скоротилася з 25 до 18.5 тис одиниць [9]. Занедбаність клубних приміщень, переданих у комунальну власність депресивних місцевих рад і територій серйозно знижує роль, місце і значення клубів в задоволенні духовно-культурних інтересів населення, втрачають інтерес у молоді, яка все частіше віддає перевагу проведенню дозвілля в кафе, барах, нічних клубах. Тому система клубної освіти має детермінуватися до нових закладів клубного типу, заснованих на державній, комунальній чи приватній формах власності, а також тих, що діють на громадських чи комерційних засадах, тобто сукупності соціально-культурних закладів, що забезпечують організацію дозвілля та розваг населення, надають можливість для підвищення освітньо-професійного рівня особи, реалізації творчого потенціалу» [13].

Мережа культурно-мистецьких навчальних закладів системи МКТ України, які готують фахівців для установ культури, включає 64 навчальні заклади I-III рівнів акредитації комунальної форми власності та 12 навчальних закладів I-IV рівнів акредитації державної форми власності, зокрема: 24 музичних училищ, 14 училищ та коледжів культури і мистецтв, 12 училищ культури, 7 училищ та коледжів художнього та театрального спрямувань, 7 закладів інших типів (університет, 3 академії, інститут музики, консерваторія, кінотехнікум). У державній власності та безпосередньому підпорядкуванні МКТ знаходяться вищий навчальний заклад I рівня акредитації – Київське державне хореографічне училище та 11 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, 6 з яких мають статус національного. 10 навчальних закладів мають аспірантуру, 4-докторантуру [9].

Нові вимоги до системи клубної освіти висуває новий Закон України «Про культуру». Підготовка клубних фахівців має спрямовуватися на збереження народних традицій і примноження національного культурного надбання, сприяння охороні культурної спадщини, плекати українську мову, відроджувати національні традиції, звичаї та обряди українського народу [5] Принципово нові положення про реформування системи клубної освіти викладені у законі України «Про освіту».

З розвитком ринкової економіки виникло багато приватних, орендних, поліфункціональних закладів культури і тому культурно-дозвіллева робота багато в чому змінилася. Виникла потреба у спеціалістах, які вміють самостійно підвищувати рівень власних знань, досконало володіти навичками організаторської, управлінської творчо-комерційної діяльності, компетентно вирішувати складні завдання.

Сьогодні функції навчальних закладів змінюються: це приближення до робочих місць, перепідготовка студентів попередніх років, організація інформаційно-консультативної служби, проведення семінарів, виконавських конкурсів. Необхідно налагодити підготовку фахівців для приватних, комерційних установ клубного типу – центрів дозвілля, культурно-дозвіллевих комплексів, спортивно-дозвіллевих клубів, клубів-кафе, нічних клубів, клубів-казино, які користуються найбільшою популярністю у молоді. Але не завжди їх діяльність наповнена соціально-значимим змістом, національним характером. Там переважають форми безтурботного, розважального відпочинку, викликаного психологічними впливами західної поп-культури. Сучасний клубний працівник повинен бути ефективним менеджером культурно-дозвіллевого закладу, де відвідувачам пропонується широкий вибір культурно-дозвіллевих послуг: інтелектуальних, оздоровчих, художньо-творчих тощо.

Скажімо, у м. Хмельницькому широкою популярністю серед молоді користуються один з найбільших нічних клубів «СВ», де виступають кращі МС, РJ's танцювальні колективи, шоу-балети, відбуваються модельні покази, грають кращі диск-жокеї міста. Відвідують клуб відомі виконавці інших міст і країн. Цілодобово працюють більярд, бар. У місті також відомі нічні клуби «Шторм», «Рафінад», «Тунель», «Токіо», «Vanilla Sky», «Jazz Cafe» [14]. Налагодити змістовну роботу закладів такого типу досить складно. Потрібна серйозна професійна підготовка.

У Хмельницькій області в комунальних клубних закладах працює 1712 творчих працівників, з яких 1103 (64%) з фаховою освітою, із них 257 (15%) мають вищу фахову, 846 (49,5%) середню-спеціальну. Вищу та середню спеціальну не фахову освіту мають 577 (18,5%), 289 (17%) – не мають фахової освіти. Найкращі показники якісного складу кадрів у Дунаєвецькому та Шепетівському (80%), Вінковоцькому (77%), Красилівському (70%) районах, найгірші – у Хмельницькому (27%), Славутському (36%), Новоушицькому (45%), Летичівському (46%) районах. Це засвідчує необхідність розвивати систему клубної освіти

Висновки... Катастрофічна нестача кваліфікованих культурно-освітніх працівників клубних закладів, величезна плінність кадрів є характерними рисами культурного розвитку в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст.

З проаналізованого матеріалу і досліджень видно, що система клубної освіти повинна на сьогоднішній день, як ніколи, бути здатною відповідати на виклики часу, потреби населення, не бути відірваною від реального життя.

На сучасному етапі видно, що клубні заклади втрачають свою роль у житті підростаючого покоління. Від того, наскільки ефективною буде їхня робота зі збереження українських звичаїв, обрядів, традицій, залежить рівень розвитку духовності українського народу. Зокрема, потрібно заповнювати білі плями в знанні історії розвитку краю, не піддавати забуттю релігійно-календарний цикл свят, який віками передавався з покоління в покоління. Інакше народ не зможе усвідомити себе як окрему націю з славним, героїчним минулим, яка повинна розвиватись, одночасно збагачуючись чужим досвідом і ділячись власним з іншими народами, які теж самодостатні і мають право на існування і розвиток.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бокань В., Історія культури України: навч. посіб. / В. Бокань, Л. Польовий. – К., МАУП, 2002. – 256 с.
2. Вінниччина клубна. Огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.vocnt.org.ua.
3. О. Гриценко. Економічні проблеми української культури / О. Гриценко // *Культура й життя*. – 19 квітня 1995 р. – №15. – с. 2-3.
4. Кулик Н. А. Культурні процеси в Україні 90-х років ХХ століття (на прикладі державних закладів культури): дис. ... канд. іст.наук: 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Н. А. Кулик. – К., 1999.
5. Закон України «Про культуру» // *Офіційний вісник України*, 2011. – №2.
6. Поліщук Л. О. Соціально-культурна діяльність клубів України (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). Дис. ... канд. культурології: 26.00.01 «теорія й історія культури» / Поліщук Людмила Олександрівна. – КНУКМ, 2011.
7. Про створення Вінницького обласного навчально-методичного центру культури, мистецтва та туризму. Рішення 8 сесії 6 скликання Вінницької обласної ради №255 від 28.10. 2011 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://govuadocs.com.ua/docs/index-9329839-3.html>;
8. Вінницький обласний навчально-методичний центр галузі культури, мистецтва та туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vincult.org.ua/fakultet1.php>
9. Система культурно-мистецької освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/194807>
10. Скарнар О. І. Формування педагогічної культури працівників клубних установ / О. І. Скарнар // *Культурно-освітня робота : республіканський міжвідомчий збірник* / [відп. ред. Г. М. Шевчук]. – К. : Мистецтво, 1989. – №11. – С. 36–43.
11. Слободянюк П. Я. Особливості розвитку культури на сучасному стані / Слободянюк П. Я. // *Хмельницькому – 500: Тези наук.-практ. конф. – Хмельницький*, 1991. – 122–123.
12. Соціально-культурна діяльність клубів України (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). Дис. ... канд. культурології: 26.00.01 «теорія й історія культури» / Поліщук Людмила Олександрівна. – КНУКМ, 2011. – 192 с.
13. Троєльникова Л. О. Соціально-педагогічні умови удосконалення підготовки керівних кадрів органів державного управління в галузі культури і мистецтва: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 «теорія, методика і організація культурно-просвітньої діяльності» / Людмила Олексіївна Троєльникова. – К., 2000. – 197 с.
14. Хмельницькая Афиша – Вся жизнь города Хмельницкий: Клубы Хмельницкого [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://afisha.km.ua/>
15. Чмихало Є. І. Питання підготовки кадрів культурно-освітніх працівників у вузах культури / Є. І. Чмихало // *Культурно-освітня робота: республіканський міжвідомчий збірник* / відп. ред. Г. М. Шевчук. – К. : Мистецтво, 1986. – №10 – С.115–122.

Spysok vykorystanykh dzherel i literatury:

1. Bokan V. Istoriiia kultury Ukrainy: navch. posib. / V. Bokan, L. Polovyi . – K., MAUP, 2002. – 256 s.
2. Vinnychchyna klubna. Ohlyad [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: www.vocnt.org.ua.
3. O. Hrytsenko. Ekonomichni problemy ukrayinskoyi kultury / O. Hrytsenko // *Kultura y zhyttia*. – 19 kvitnia 1995 r. – №15. – s. 2-3.
4. Kulyk N. A. Kulturni protsesy v Ukraini 90-kh rokiv XX stolittia (na prykladi derzhavnykh zakladiv kultury): dys. ... kand. ist.nauk: 17.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury» / N. A. Kulyk. – K., 1999.
5. Zakon Ukrayiny «Pro kulturu» // *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2011. – №2.
6. Polishchuk L. O. Sotsialno-kulturna diialnist klubiv Ukrayiny (kin. XX – poch. XXI st.). Dys. ... kand. kulturolohiyi: 26.00.01 «teoriya y istoriya kul'tury» / Polishchuk Lyudmyla Oleksandrivna. – KNUKM, 2011.
7. Pro stvorennya Vinnyts'koho oblasnoho navchal'no-metodychnoho tsentru kul'tury, mystetstva ta turyzmu. Rishennya 8 sesiyi 6 sklykannya Vinnyts'koyi oblasnoyi rady №255 vid 28.10. 2011 r. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://govuadocs.com.ua/docs/index-9329839-3.html>.
8. Vinnyts'kyu oblasnyy navchal'no-metodychnyy tsentr haluzi kul'tury, mystetstv ta turyzmu [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.vincult.org.ua/fakultet1.php>
9. Systema kul'turno-mystets'koyi osvity [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/194807>
10. Sknar' O. I. Formuvannya pedahohichnoyi kul'tury pratsivnykiv klubnykh ustanov / O. I. Sknar' // *Kul'turno-osvitnya robota : respublikans'kyu mizhvidomchyy zbirnyk* / [vidp. red. H. M. Shevchuk]. – K. : Mystetstvo, 1989. – №11. – S. 36–43.
11. Slobodyanyuk P. Ya. Osoblyvosti rozvytku kul'tury na suchasnomu stani / Slobodyanyuk P. Ya. // *Khmel'nyts'komu – 500: Tezy nauk.-prakt. konf. – Khmel'nyts'kyu*, 1991. – 122–123.

12. Sotsialno-kulturna diyalnist klubiv Ukrainy (kin. XX – poch. XXI st.). Dys. ... kand. kulturolohiyi: 26.00.01 «Teoriya y istoriya kultury» / Polishchuk Lyudmyla Oleksandrivna. – KNUKM, 2011. – 192 s.
13. Troyel'nikova L. O. Sotsial'no-pedahohichni umovy udoskonalennya pidhotovky kerivnykh kadriv orhaniv derzhavnoho upravlinnya v haluzi kul'tury i mystetstv: Dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.06 «teoriya, metodyka i orhanizatsiya kul'turno-prosvitn'oyi diyal'nosti» / Lyudmyla Oleksiyivna Troyel'nikova. – K., 2000. – 197 s.
14. Khmel'nytskaya Afysha – Vsyа zhyzn' horoda Khmel'nytskyy: Kluby Khmel'nytskoho [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu <http://afisha.km.ua/>
15. Chmykhalo Ye. I. Pytannya pidhotovky kadriv kul'turno-osvitnikh pratsivnykiv u vuzakh kul'tury / Ye. I. Chmykhalo // Kul'turno-osvitnya robota: respublikans'kyu mizhvidomchyy zbirnyk / vidp. red. H. M. Shevchuk. – K. : Mystetstvo, 1986. – №10 – S.115–122.

Аннотация

Дмитрий Овсиенко

Развитие системы клубного образования в Украине в конце XX - начале XXI в.

В статье анализируются современные проблемы системы клубного образования в высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации. Обращается внимание на первоочередные задачи, стоящие перед клубными заведениями для повышения престижа клубной работы. Указывается на негативные тенденции в работе учреждений культуры клубного типа, в частности резкое сокращение их количества за последние десятилетия. Исследована деятельность учреждений культуры нового типа, которые появились после обретения Украиной независимости. Рассмотрены основные требования к лицам, которые работают в сфере культуры. Сравниваются особенности деятельности заведений культуры клубного типа в советский и постсоветский период. Доказана важность процессов, которые способствуют возрождению украинских традиций, обрядов для будущей профессиональной деятельности работников клубных заведений.

Ключевые слова: клуб, клубное образование, культурно-просветительная работа, национально-культурное возрождение, училища и колледжи культуры и искусств.

Summary

Dmytro Ovsyenko

Development of the System of Club Education in Ukraine at the End of the XX – Beginning of the XXI Century

The article analyzes the current problems of the system of club education in higher educational establishments of I-II levels of accreditation. The attention is paid to the priorities facing clubs to enhance the prestige of the club work. The negative trends in the work of the cultural establishments of the club type, including sharp reduction of the network of the later during the last decads have been mentioned. Activity of the new type of cultural institutions that emerged after Ukraine had gained its own independence has been studied. The basic requirements for persons working in the field of culture have been studied. The peculiarities of activity of institutions of culture club type in the Soviet and post-Soviet period have been compared. The importance of the processes that contribute to the revival of Ukrainian traditions, ceremonies for the future professional activity of the workers of club establishments has been proved.

Key words: club, club education, cultural and educational activities, national-cultural revival, schools and colleges of arts and culture.

Дата надходження статті: «26» вересня 2014 р.

УДК: 378.937

ІРИНА ОГОРОДНІЙЧУК,
кандидат педагогічних наук
(м.Одеса)

Сутність і структура поняття «правова компетентність» майбутніх інженерів

У статті розглянуто сутність і структуру поняття «правова компетентність». Виокремлено складові правової компетентності, зокрема: ціннісно-орієнтаційна, регулятивно-поведінкова, комунікативна компетентність. Наведено рівні правової компетентності, а саме: повсякденний рівень (первинний), що виявляється у вчинках, діях згідно з логікою своєї правової компетенції, практичне застосування знань у правовому просторі та теоретичний рівень. Умовами формування правової компетентності майбутнього спеціаліста є пріоритетні цінності, мотиваційні настанови, правова культура держави, рівень правової освіти студентів, законність і правопорядок у сфері соціального оточення особистості. Виокремлено такі ключові якості, що входять до правової компетентності: адаптивну (що дозволяє адаптуватися в певному правовому просторі); комунікативну (здібність узгодження питань професійної діяльності з існуючим законодавством і правом); мовленеву (означає здібність передавати і виражати інформацію у правовому аспекті); юридичну (формування умінь оперувати юридичними категоріями); соціокультурну (знання історії розвитку правової свідомості, права, закономірностей їх розвитку, зв'язки з іншими формами суспільної свідомості, особливості